

HANDICAPUL, PROVOCARE SAU BINECUVÂNTARE DIVINĂ?

DORINA GABRIELA I. MUREȘAN*

REZUMAT. Lucrarea este atât o încercare de analiză a handicapului, ca aspect concret al suferinței, cât și o modalitate de explorare a acesteia. O premisă a materialului o reprezintă ideea că, de-a lungul istoriei nu doar boala a reprezentat un motiv de discriminare, ci și alte aspecte ca: apartenența la o altă rasă sau religie, diferența dintre genuri etc. Confruntarea cu handicapul generează necesitatea consilierii. Pentru buna interacțiune a consilierilor cu consiliații lor materialul prezintă fazele psihoperceptive ale dizabilității și abordarea lor corectă, precum și necesitatea ca persoanele consiliate să fie informate de posibilitatea angajării și promovate pentru integrarea lor în meserii cerute pe piața muncii. După analizarea comparativă a celor trei mari religii monoteiste concluzionăm că, doar creștinismul poate da suferinței valoarea unei binecuvântări.

Cuvinte cheie: consiliere, consiliat, persoane cu handicap, faze psihoperceptive, discriminare

1. Percepția istorică a handicapului și a diferențelor interumane

Suferința a reprezentat permanent atât pentru cei care o parcurg, cât și pentru familiile lor, o realitate care i-a somat să o descopere, să și-o explice și să parcurgă itinerarul de la aspectele sale negative vizibile, la înțelegerea misterele pe care aceasta le include.

Dizabilitatea, ca aspect concret al suferinței, are specificitățile sale. Conform legii: „Persoanele cu handicap, sunt acele persoane cărora datorită unor afecțiuni fizice, mentale sau senzoriale, le lipsesc abilitățile de a desfășura în mod normal activități cotidiene, necesitând măsuri de protecție în sprijinul recuperării, integrării și incluziunii sociale.”¹

Reliefăm faptul că în cursul timpului, față de indivizii amintiți s-au înregistrat două comportamente:

* Doctorand, Universitatea „Babeș-Bolyai”, Facultatea de Teologie Ortodoxă, Cluj-Napoca, România, email: gabiluta2004@yahoo.com.

¹ Legea 448/2006, *Privind integrarea socială a persoanelor cu dizabilități.*

- fie nu li se recunoștea nici măcar dreptul la viață, un exemplu în acest sens putând fi oferit de societatea spartană, în care copiii „nereușiți” erau aruncați de pe stânca Taiget;
- fie erau situați la marginea societăților, putând fi considerați asemeni sclavilor „unelte vorbitoare” pe care familiile sau întreținătorii lor le puteau vinde sau maltrata fără a răspunde penal.

Subliniem că de-a lungul timpului, nu doar bolile au reprezentat motive de discriminare, ci și aspecte precum diferența rasială sau cea religioasă în raport cu o populație majoritară; în contemporaneitate factorii menționați sunt acceptați și chiar promovați ca ilustrări ale ideii de unitate în diversitate a umanității.

În raport cu toate experiențele de viață, deci și cu cea a handicapului, există două concepții diferite: „Convingerea că abilitățile unei persoane sunt bătute în cuie – *mentalitatea rigidă* – te face să ți le demonstrezi în permanență. Dacă inteligența, personalitatea și moralitatea ta sunt predeterminate, atunci nu-ți rămâne decât să dovedești că le ai din plin. Efectiv, nu se poate să lași să se întrevadă sau să se simtă că ai avea vreun deficit în privința acestor aspecte fundamentale.”²

O viziune diferită o reprezintă *mentalitatea flexibilă* „care susține posibilitatea ca, prin efort, să ne dezvoltăm însușirile fundamentale. Deși oamenii sunt eminentemente diferiți – în ceea ce ține de abilități și talente înnăscute, de interese sau temperamente – oricine se poate schimba și evolua prin strădanie și cunoaștere.”³

Fără a considera dizabilitatea o problemă, trebuie să precizăm că ea generează dificultăți atât persoanelor care trec prin ea, cât și apropiaților acestora. Din acest motiv ei au nevoie de consiliere.

Conceptul de consiliere denumește două realități oarecum diferite:

– *relația de ajutor* – în cadrul căreia un specialist denumit consilier, oferă pe parcursul mai multor ședințe, unei persoane denumite consiliat sprijin prin intermediul psihoterapiei de susținere, în vederea depășirii problemelor și a crizelor existențiale;

– *sfătuirea uzuală* – înțeleasă ca interacțiune interumană, în care sprijinul nu este acordat în mod necesar de către un cunoscător de psihologie, ci de alte persoane semnificative în viața consiliatului, unica motivație a acestora fiind dorința de ajutorare a semenului aflat în dificultate.

Există mai multe modele de consiliere; unul dintre acestea este cel numit Relaționare-Înțelegere-Schimbare (RÎS). Iată descrierea sa: în funcție de

² Carol S. DWECK, *Mentalitatea învingătorului. O nouă psihologie a succesului*, Editura Curtea Veche, București, 2012, p. 15.

³ C.S. DWECK, *Mentalitatea învingătorului*, p. 16.

etapele pe care le urmează modelul, cei doi factori antrenați în consiliere au de realizat câte o sarcină specifică, aceasta fiind principală pentru fiecare moment al consilierii.

Autorul modelului ni-l prezintă etapizat astfel:

„Modelul de consiliere-Relaționare-Înțelegere-Schimbare (RÎS)

Stadiul 1	Relaționarea
Sarcina principală	De a începe stabilirea unei relații de colaborare
Stadiul 2	Înțelegerea
Sarcina principală	De a clarifica și a extinde înțelegerea situației-problemă, atât din partea consilierului, cât și a clientului.
Stadiul 3	Schimbarea
Sarcina principală	De a asista clientul în schimbare, astfel încât situația problemă să fie abordată mai eficient decât în trecut.” ⁴

Abordarea handicapului de către o persoană care trece prin această experiență este mult influențată de:

- *mediul social* în care aceasta trăiește – care poate fi rural sau urban și
- *percepția societății vis-a-vis de handicap* – care este înțeles fie ca o realitate limitatoare, fie ca un drept al omului care nu trebuie să genereze diferențieri impuse de societate între persoane.

Acest fapt este reliefat de următoarea considerație: „Recunoașterea diversității caracteristicilor oamenilor ne face să refuzăm noțiunile de normal sau anormal ca standard în care să se integreze un om. Dizabilitatea este un drept al omului, care nu trebuie să conducă la tratament inegal și la discriminare între indivizi.”⁵

2 Raportarea la handicap în funcție de apartenența religioasă a suferindului

Exceptând aspectele menționate care își pot pune amprenta asupra percepției dizabilității, religia căreia o persoană cu handicap îi aparține, o poate influența pe aceasta prin viziunea despre lume, viață și rolul Divinității în viața adepților pe care o prezintă credincioșilor săi.

Astfel, dacă infirmitatea intervine în viața unui buddhist sau a unui hindus, care sunt adepți ai unor religii care susțin că însăși existența stă sub semnul zădărniceii, suferința va fi înțeleasă ca o confirmare suplimentară a

⁴ Richard NELSON-JONES, *Manual de consiliere*, Editura Trei, București, 2009, p. 66.

⁵ Francisc SIMON, *Diferența în egalitate sau anormal în normalitate*, Editura Universității, București, 2008, p. 28.

efemerității universului și omului și ca unul dintre ultimele stadii care trebuie depășite benefic; se consideră că natura umană este ultimul avatar care se parcurge de către un suflet trimis în univers, pentru a se desăvârși și a putea să revină la unirea sa inițială cu divinitatea impersonală numită Brahman, atingând astfel starea de nirvana.

În cazul în care persoana cu handicap este un musulman, acesta, conform prescripțiilor islamice care cer o supunere totală față de Allah, nu-și va pune întrebări retorice în raport cu boala sa, ci o va accepta fără să se întrebe de ce ea a survenit, nu pentru că natura sa umană nu l-ar soma prin aceste frământări, ci pentru că Allah este prezentat ca o divinitate care își răsplătește sau pedepsește credincioșii în funcție de atitudinea lor în raport cu împrejurările vieții telurice.

Dacă individul în cauză este un mozaic, concepția sa despre boală va fi tributară părerii conform căreia infirmitatea este o pedeapsă, întrucât în această credință, Iahve este descris ca fiind o divinitate care iubește dreptii și urăște păcătoșii.

Pentru a putea ajunge biruitori în lupta cu vicisitudinile vieții, trebuie să ducem o luptă spirituală indiferent dacă posedăm cruci vizibile, cum sunt suferințele, sau duhovnicești reprezentate de permanentele încercări de a depăși ispitele provenite de la lume, trup și diavol.

Vorbind despre războiul nevăzut, care trebuie dus pentru a ajunge la desăvârșire, *Biblia*, prin glasul Sfântului Apostol Pavel ne sfătuiește: „...luați armele lui Dumnezeu ca să puteți sta împotriva în ziua cea rea și toate biruindu-le, să rămâneți în picioare. Stați deci tari, având mijlocul vostru încins cu adevărul și îmbrăcându-vă cu platoșa dreptății și încălțați picioarele voastre gata fiind pentru Evanghelia păcii. În toate luați pavăza credinței cu care veți putea să stingeți toate săgețile cele arzătoare ale vicleanului. Luați și coiful mântuirii și sabia Duhului, care este cuvântul lui Dumnezeu.” (*Efesenii* 6,13-17).

3. Percepția socială în România, asupra persoanelor cu handicap

În țara noastră perceperea persoanelor cu handicap și stimularea lor în implicarea socială este încă tributară vechilor concepții ale gândirii populare, conform căreia un handicap fizic sau somatic este neapărat asociat și cu unul psihic.

Nu putem să nu înfierăm această mentalitate absolut eronată.

Subliniem că deși în medicină, ca domeniu de studiu al organismului uman și de tratare și prevenție a posibilelor boli se afirmă că handicapul apare în majoritatea cazurilor ca afectare a funcționării unui sistem corporal, care este generată de diminuarea capacităților acestuia, de a recepta comenzile cerebrale, acest fapt nu echivalează cu bolile neurologice sau psihice; primele

afectează sistemul nervos având fiecare dintre ele manifestări specifice la nivel fizic, iar ultimele micșorează capacitatea rațională, blocând inteligența persoanelor afectate pe un coeficient corespunzător unei vârste, care de obicei este inferioară celei fizice.

Cu toate acestea sesizăm că la majoritatea persoanelor cu handicap nu există o corelație între boala fizică și o ipotetică afecțiune mentală.

Constatăm cu tristețe că, fără a ceda tendinței de a lăuda concepția altor țări unde persoanele cu handicap sunt de mulți ani implicate social, România a promovat prin politicile comuniste ideea că, persoanele care compun categoria analizată trebuie să fie marginalizate social, întrucât incapacitatea lor de a realiza anumite activități este sinonimă cu imposibilitatea totală de a îndeplini ceva.

Un prim pas pentru corectarea acestei erori îl reprezintă elaborarea și promulgarea în anul 2006 a Legii 448 *Privind integrarea socială a persoanelor cu dizabilități*, care permite integrarea socială a acestora; subliniem că deși actul normativ precizat stipulează și permite angajarea persoanelor cu handicap, toți profesioniștii care lucrează cu membrii acestei categorii trebuie să îi perceapă ca fiind niște oameni obișnuiți și să susțină o campanie de integrare a lor pe piața muncii, determinând posibili angajatori să nu fie reticenți față de această idee, și simultan, să-și informeze beneficiarii despre drepturile stipulate de Lege.

Remarcăm că, deși există programe și proiecte care pregătesc persoanele amintite pentru anumite meserii, sub aspect economic se cere din partea inițiatorilor acestora realizarea unei corelații între profesiile solicitate pe piața muncii și programele pregătitoare pentru angajare, fiindcă altfel beneficiarii direcți ai acestora riscă să fie permanent condamnați la neintegrare profesională.

Ideea privind inutilitatea totală a persoanelor cu handicap s-a păstrat în mentalul colectiv, motiv pentru care în unele zone ale țării (mai ales în mediul rural) se cultivă mai multe idei cum ar fi: că aceste persoane sunt inutile social, opinia că ele reprezintă o povară pentru familiile lor și chiar personificări ale unui blestem dumnezeiesc căzut asupra acestora.

Din aceste motive, conform gândirii existente în multe localități rustice, persoanele cu handicap sunt nescoase din casă, nu se promovează școlarizarea lor în instituții de masă și li se inoculează ideea că din cauza dizabilității lor nu vor putea niciodată să echivaleze performanțele celor din jur.

Pentru a combate aceste concepții greșite, în calitatea noastră de consilieri, va trebui să le analizăm împreună cu asistații noștri pentru a-i ajuta să conștientizeze că atitudinile amintite sunt preconcepții generate de mentalitatea socială și că ei nu trebuie să se lase afectați de ele, întrucât au în mod nemijlocit acces la cunoașterea bolii ca experiență de viață. În același timp consilierii (care în cazul persoanelor amintite pot fi preoți, medici, asistenți sociali sau psihologi) trebuie să desfășoare o terapie de grup cu familiile asistaților pentru a le ajuta să

perceapă faptul că membrul cu handicap al familiilor lor nu este decât un contrast între aparența neputinței și o persoană normal dezvoltată psihic, motiv pentru care el nu trebuie doar îngrijit, ci și ajutat să se intergreze în colectivitate.

Persoana cu handicap trebuie stimulată să se detașeze de falsele percepții, explicându-i-se că fiecare societate are despre orice experiență de viață o mentalitate colectivă, dependentă de modul în care mai multe generații au privit situația analizată și că din partea lui Dumnezeu provocarea prin suferință nu reprezintă o îndepărtare de persoana care trece prin aceasta, ci dorința de a o ajuta să se fortifice spiritual.

Ilustrându-se acest fapt se afirmă: „Dumnezeu nu voiește nicidecum suferința și aceasta se vede limpede din faptul că nici n-a creat-o...și nici n-a pus-o în creația Sa.

E străină de cele menite omului și celorlalte fapte prin planul dumnezeiesc, așa cum se arată el de la facere și până în veșnicie.”⁶

Că tot ce e făcut de Dumnezeu este în întregime bun și nu are nici urmă de rău o rostește răspicat Cartea Facerii unde despre fiecare lucru în parte, o dată creat, se spune: Și a văzut Dumnezeu că este bun; (Facerea 1,4,8.10); iar la sfârșit despre toate împreună iarăși zice: a privit Dumnezeu toate câte a făcut iată, erau bune foarte (Facerea 1,31); deci a spune că Dumnezeu este autorul relelor este o erezie.”

Persoanei cu dizabilități trebuie să I se reliefeze faptul că în rai, datorită perfecțiunii lui, omul nu cunoștea suferința, iar apariția acesteia este o consecință a slăbirii sufletului uman în momentul în care protopărinții noștri, urmând sfatul ispititorului, au ales să încerce să devină asemenea Divinității fără a depune un efort personal, călcând prima poruncă dată lor de Dumnezeu.

Concomitent se cere subliniat faptul că existența bolii în lumea fizică nu este o răzbunare divină, nici pentru păcatul strămoșesc și nici asupra celor care o parcurg, ci ea reprezintă provocarea făcută de Dumnezeu persoanei respective de a se desăvârși prin ascultarea sa, apropierea de divinitate în plan personal, începând din punctul în care comuniunea de supunere față de Dumnezeu a fost întreruptă prin păcatul adamic.

4. Descrierea efectelor handicapului ca experiență de viață și a fazelor psihoperceptive ale acestuia

În calitatea sa de experiență care poate interveni în existența unor persoane, handicapul are o serie de specificități care-l influențează pe cel care o parcurge.

⁶ Jean-Claude LARCHET, *Dumnezeu nu vrea suferința omului*, Editura Sofia, București, 2008, pp. 13, 25.

Pentru mai buna interacțiune a consilierilor cu asistații lor cu dizabilități amintim aici etapele psihoperceptive ale dizabilității făcând și o scurtă descriere a lor.

Remarcarea existenței dizabilității

În cursul acestei prime etape persoana în cauză sesizează diferența fizică dintre ea și ceilalți; remarcarea acestei deosebiri poate genera comportamente ca: izolarea fizică, apariția dorinței de ruptură a comunicării temporare cu semenii, retragerea din viața socială în cazul în care persoana cu handicap l-a dobândit în urma unui accident de muncă sau a altei situații cu implicații comunitare.

Un bun specialist care în cadrul muncii sale interacționează cu persoane cu handicap poate ajuta o persoană aflată în această fază, dovedind că posedă capacitatea de a ignora aparențele, pentru a descoperi că personalitatea individului este mai complexă decât aspectul său.

Pentru o bună asistare a unei persoane aflată în acest stadiu, consilierul trebuie să cultive o atitudine de căldură psihologică (prin care se înțelege crearea între el și consiliat a unei relații care să îl determine pe ultimul să aibă certitudinea că își poate exterioriza frământările față de specialist fără a fi ulterior criticat) și de empatie prin care se înțelege „capacitatea mentală a terapeutului de a se pune mental în locul pacientului, pentru a privi situația acestuia așa cum o vede el.”⁷

Această etapă se manifestă mai puternic în cazul persoanelor care au handicap dobândit, dar ea apare și în cazul copiilor indiferent dacă boala este sau nu congenitală, iar terapeutul și familiile persoanelor aflate în această fază trebuie să știe că și copilul cu handicap va căuta explicații ale acestuia la toți cei din jur.

Din punct de vedere duhovnicesc caracteristicile acestei faze sunt:

- *căutarea intensă a vindecării* și imposibilitatea psihologică a persoanei de a crede că va ajunge să-și accepte handicapul.
- *căutarea sensului handicapului* - este caracterizată de întrebări retorice precum:

Care este scopul handicapului meu?

De ce mi se întâmplă mie acest lucru?

Oare cum percep cei din jur boala mea?

Nu am ajuns o povară pentru familia mea?

Atitudinea recomandată specialistului care consiliază o persoană aflată în această etapă este aceea de a explica faptul că frământările sale sunt normale și că, în ciuda aparențelor, el nu este definit de handicap ca neputință, ci este posesorul

⁷ D. IRVIN, M.D.YAHOM, *Darul psihoterapiei*, Editura Vellant, București, 2011, p. 32.

unei experiențe suplimentare în raport cu semenii săi. Totodată specialistul va reliefa că, aceste frământări vor dispărea în momentul în care beneficiarul nu-și va mai considera handicapul ca pe o barieră, ci va vedea în el un aspect al diversității sale umane.

În nici un caz consilierului nu i se recomandă să dea răspunsuri de genul:
Credeam că doriți să discutăm aspecte concrete ale bolii dumneavoastră?
Numai viața vă poate răspunde la aceste întrebări!

În același timp terapeutul trebuie să colaboreze cu familia persoanei consiliate pentru a-i explica faptul că handicapul nu este o pedeapsă și că ea trebuie să reprezinte un grup de susținere pentru beneficiar nu doar fizic, ci și psihologic, evitând să-i propună acestuia să-și transforme rugăciunile exclusiv într-o cerere de vindecare făcută lui Dumnezeu.

Precizăm de asemenea că deși ortodoxia este adepta căutării vindecării fizice și a tratării bolii, o prea lungă peregrinare cu persoana suferindă la un număr mare de medici, clerici și psihologi îi poate cauza acesteia idei greșite de genul următoarelor: faptul că ea reprezintă pentru medici un simplu material experimental; gândul că este doar unul dintre mulții consiliați căruia psihologii îl calculează coeficientul de inteligență și încearcă să îi modeleze gândirea; apariția unei tulburări în cazul în care unii clerici îi spun beneficiarului că se va vindeca după o anumită perioadă precizată strict, sau la o anumită vârstă, mai ales dacă timpul precizat trece iar vârsta anticipată se împlinește fără să survină vindecarea.

Etapa sentimentului părăsirii de către Divinitate și chiar a luptei cu Aceasta

Dacă fazele anterioare trec fără a se obține vindecarea, persoana cu dizabilități ajunge în cel mai acut moment al bolii, de a cărui traversare pozitivă sau negativă depinde dacă suferința o va apropia de Dumnezeu sau o va îndepărta de El.

Ca și caracteristici apar pierderea răbdării pe care persoana a manifestat-o în stadiile anterioare, iar sub aspect spiritual sesizarea unui conflict interior generat de nepotrivirea pe care persoana o constată între nivelul spiritual pe care îl are și cel pe care ar dori să îl atingă, precum și întrebări retorice adresate lui Dumnezeu cum ar fi:

Doamne, cât va mai dura suferința mea?

Ce dorești să-mi transmiți prin ea?

Până când nu vei interveni în viața mea vindecându-mă?

Simultan apare tendința unei lupte sentimentale cu Dumnezeu, generate de aparentul refuz al Acestuia de a soluționa situația sau de a răspunde întrebărilor care I se pun. Soluția parcurgerii acestei faze în mod benefic este păstrarea

legăturii cu un specialist și mai ales cu duhovnicul, dar indiferent dacă persoana solicitată este cleric sau laic ea va trebui să-i poată explica beneficiarului că o suferință prelungită nu înseamnă un abandon divin, ci doar provocarea făcută de către Dumnezeu omului de a se desăvârși pentru a obține o răsplată mai mare.

Faza acceptării suferințelor

Este stadiul în care handicapul nu mai apare ca un factor discriminatoriu, ci ca o experiență suplimentară, pe care cel care o parcurge dorește să o pună la dispoziția societății printr-un loc de muncă pe care îl caută, pentru obținerea căruia trebuie să fie informat despre toate posibilitățile legale în vederea angajării.

5. Perceperea suferinței ca binecuvântare divină

Dacă în toate celelalte mari religii suferința este percepută fie ca o pedeapsă pentru păcate (ca în mozaism) fie ca o încercare suplimentară a avatarului uman (ca în credințele asiatice) în creștinism ea primește aspectul unei binecuvântări suplimentare date individului care o parcurge.

Ilustrarea valenței de binecuvântare a suferinței este dată de faptul că, Însuși Mântuitorul a folosit-o prin acceptarea condiției umane limitate și în special prin crucificarea Sa. Prin toate acțiunile Lui, El a vidat boala sau orice limitaritate de sensurile lor tragico- dramatice, anulându-le negativitatea.

Noul sens pe care creștinismul îl dă încercărilor s-a manifestat prin ajutarea de către Hristos a tuturor celor care au cerut acest lucru, indiferent dacă l-au solicitat în calitate de contemporani ai Întrupării Sale sau o fac ca adepți ai creștinismului după Înălțarea Sa.

Prin acest aspect se reliefează faptul că, în pofida menținerii de către Dumnezeu a necazurilor în istorie, ele nu mai apar ca o pedeapsă ci ca un mijloc terapeutico-pedagogic, prin care Divinitatea îi lansează omului chemarea de a se raporta altfel decât cei din jur la Ea, la propria viață și la frământările prin care trece.

Prin intermediul suferinței (indiferent dacă aceasta este vizibilă sau nu) persoana devine mai receptivă la experiențele celor din jur și la alte aspecte precum:

- faptul că prin limitaritatea indusă de situația sa Dumnezeu dorește să-i transmită un mesaj personalizat;
- sensibilitate mărită față de problemele semenilor;
- nevoia acută resimțită de individ de a-și transforma suferința într-un mijloc prin care îi poate ajuta pe oameni, indiferent dacă aceștia au un handicap sau nu.

Deși toate sistemele religioase acceptă idei ca: proveniența suferinței din păcat, faptul că persoana care o străbate este asistată spiritual de Dumnezeu (chiar dacă aceasta se face pasiv ca în islamism și mozaism, credințe în care Iahve, respectiv Allah, este prezentat ca o divinitate care dă omului experiența bolii și apoi așteaptă să vadă cum va fi străbătută) remarcăm că în cazul religiilor amintite Dumnezeu își limitează la stadiul de simplă observație însoțirea credinciosului pe drumul suferinței, așteptând ca prin ea omul să continue să urce către cer.

Doar în creștinism Dumnezeu Treimic se dovedește capabil să conștientizeze faptul că, însăși infirmitatea spirituală cauzată de failibilitatea general-umană îl face pe om inapt să urce spre perfecțiune fără ajutorul Său.

Acest fapt determină Sfânta Treime să îi împărtășească omului din iubirea Sa, hotărând, ulterior păcatului primordial, ca una dintre persoanele divine să se coboare în istorie pentru a-i revela omului calea autentică spre desăvârșire.

Chenoza și răstignirea lui Hristos sunt două noutăți absolute aduse de creștinism în peisajul religios universal întrucât, până la apariția credinței analizate nimeni nu a conceput posibilitatea ca Dumnezeu să se coboare în istorie, afirmând că aceasta nu ÎL cuprinde, iar fondatorii altor religii nu au conceput ideea că Divinitatea ar putea suferi Ea însăși, pentru a răscumpăra păcatele oamenilor.

Având în vedere cele precizate menționăm că deși handicapul apare într-o primă fază ca o realitate limitatoare, el provoacă persoana care trece prin această experiență să se autoobserve, să conștientizeze faptul că prin intermediul său își poate analiza mai bine lumea interioară și că însăși nevoia de ajutor pe care o are reprezintă o chemare către cultivarea unor virtuți precum smerenia și iubirea semenilor.

În acest context dacă persoanei cu handicap i se cultivă ideea că este un om obișnuit, dotat cu o experiență suplimentară în raport cu cei din jur și că însăși suferința nu este o pedeapsă, ea o va percepe pe aceasta ca pe o binecuvântare, atitudine bazată pe faptul că relația sa cu Dumnezeu se îmbogățește pe parcursul dizabilității, iar semenii devin în cele mai multe cazuri destinatarii iubirii sale agapice.

Crucea-apogeul drumului făcut dinspre suferință către înviere

Reliefăm că în creștinism se vehiculează mult ideea suferinței metaforizată în imaginea Crucii; trebuie precizat că religia analizată este singura care conferă acestui obiect o valoare sacră, având în vedere că el apare într-o triplă valență:

- prima semnificație preluată din Evanghelii este cea de obiect al morții, care a trebuit dus până la locul execuției;
- cea de a doua este aceea de altar al jertfei hristice;

- a treia valență este aceea de instrument al nimicirii dominației morții asupra oamenilor.

Realizând o retrospectivă istorică putem afirma, fără teama de a greși, că pe Golgota s-a realizat reînceperea relației primordiale dintre Dumnezeu și om, căci: „... dacă actele importante ale comunicării se realizează prin cuvânt, cele mai importante acțiuni prin care Dumnezeu se comunică omului se realizează în tăcere... Prin aceasta se evidențiază rolurile persoanelor treimice în istoria lumii. Datorită faptului că Dumnezeu-Tatăl este izvorul existenței în Treime care a transmis umanității revelația perfectă prin Fiul Său, putem spune că Fiul este Dumnezeu-Cuvântul, iar Dumnezeu-Tatăl e Tăcerea.⁸”

Sacralitatea Crucii este dusă în creștinism la absolut prin faptul că Mântuitorul le cere atât apostolilor cât și tuturor creștinilor să se debaraseze de partea egoistă a sinelui, să-și ia Crucea și să-L urmeze; acest aspect ne determină să remarcăm că pentru creștini suferința metamorfozată în imaginea Crucii nu este o pedeapsă, ci începutul unui drum la finalul căruia pe credinciosul autentic îl așteaptă binecuvântarea divină, cu condiția ca el să nu devină prizonierul unei idei moștenite din mozaism potrivit căreia suferința ar fi doar o pedeapsă.

6. Înțelegerea suferinței ca o cruce personală – mijloc de realizare a unei epetaze a credinciosului pe scara virtuții

Această etapă a înțelegerii suferinței apare doar în creștinism și derivă din faptul că în credința precizată orice încercare este văzută ca un stadiu spre un scop etern și fericit.

La rândul ei are mai multe subdiviziuni, prezentate în continuare.

Raportarea la suferință după modelul Mântuitorului

În această fază persoana care parcurge o încercare, indiferent dacă aceasta este vizibilă fizic sau nu, trebuie să-și abordeze experiența gândindu-se că ea are un scop benefic, fapt care o va determina să o accepte cu o seninătate asemănătoare celei cu care Hristos S-a raportat la Crucea Sa.

În sufletul individului care trece printr-o situație dificilă (și mai ales printr-un handicap) trebuie formată și cultivată convingerea că Dumnezeu are grijă de toate fapăturile sale și în special de oameni. De aceea se recomandă ca individul să conștientizeze că, prin experiența pe care o parcurge, Dumnezeu a dorit să și-l apropie sau să-i grăbească progresul spiritual.

⁸ George REMETE, *Cunoașterea prin tăcere*, Editura Reîntregirea, Alba Iulia, 2004, p. 57.

Dacă în sufletul persoanei cu handicap se formează și se susține această idee atât de către familia sa cât și de către specialiștii cu care interacționează, ea nu se va mai simți abandonată de Dumnezeu în dificultatea prin care trece. Remarcăm că sentimentul nepărsirii de către Divinitate apare la toate persoanele în cazul cărora această fază este abordată corect, indiferent dacă acestea sunt adulți sau copii.

Simultan, această primă etapă a fazei finale de percepție a handicapului va aduce cu sine în sufletul celui care parcurge drumul suferinței imaginea *Dumnezeului-însoțitor*, așa cum pentru Mântuitorul acel înger apărut ca răspuns la rugăciunea Sa din grădina Ghetsimani a fost concretizarea prezenței harice a lui Dumnezeu-Tatăl, care i-a transmis mesajul Său de încurajare, din care a înțeles că era însoțit spiritual spre Golgota.

Asumarea suferinței ca o cruce personală

Știm din relatările evangheliștilor că Hristos a trebuit să-Și transporte Crucea spre locul osândeii. În cazul persoanei suferinde acest aspect corespunde parțial cu etapa psihologică a acceptării suferinței, în care individul nu-și mai pune întrebări în raport cu situația sa, dar, spre deosebire de stadiul menționat, aduce ca surplus disponibilitatea de a-și asuma durata bolii, chiar dacă această experiență s-ar menține întreaga viață.

Prin comportamentul precizat cel în cauză încearcă să-L imite pe Mântuitorul, văzând în atitudinea pe care o adoptă transportarea propriei cruci spirituale.

Această fază aduce cu sine în plan duhovnicesc imaginea *Dumnezeului provocator* care somează omul să înainteze în și prin virtute către El, pentru a-l putea recompensa la finalul vieții cu o eternitate fericită în compania Sa. Singura condiție pentru obținerea acestei răsplătiri este parcurgerea corectă a etapei amintite.

Răstignirea individuală, modalitate de raportare totală la suferință în calitatea ei de cruce

Dacă prin pironirea sa pe Crucea Golgotei Hristos a realizat mântuirea obiectivă, în cazul creștinului, crucificarea presupune însușirea acestei mântuiri, care începe o dată cu prima etapă a vieții spirituale reprezentată de purificarea de patimi; unica deosebire existentă în această fază între crucificarea de pe Golgota și cea individuală constă în faptul că, dacă prima a fost făcută de către o persoană divino-umană și implicit impecabilă, creștinul renunță la păcatele spre care este înclinat, din dorința de a-L bucura pe Dumnezeu și de a deveni astfel vrednic de jertfa făcută de Mântuitorul pentru umanitate și în plan personal pentru el.

Sfinții Părinți ne spun în scrierile lor, că Fiul lui Dumnezeu a fost ținut ținut pe cruce nu de cuie și piroane, ci de dragostea Sa pentru oameni. În mod similar orice experiență dificilă, deci și suferința, trebuie să fie acceptată de creștin cu o iubire, care să reprezinte un răspuns la atitudinea divină.

Pentru răstignirea proprie, creștinului îi sunt recomandate patru comportamente care, după cum ne garantează autorii patristici, îl țin permanent lângă Domnul pe cultivatorul lor. Acestea sunt: *meditația la Judecata Universală, gândirea la propria moarte, reflectarea la bucuria veșnică a raiului și cugetarea la chinurile iadului.*

Posibila existență a unui handicap face mai ușoară această crucificare proprie întrucât, dacă individul în cauză înțelege semnificația crucii, el se va raporta la ea într-un mod corect, îi va desluși tainele, fără a rămâne prizonierul ideii că aceasta este în cazul său doar un chin nesfârșit și indescifrabil.

Remarcăm că răstignirea de pe Golgota a presupus cea mai sacră jertfă, care a metamorfozat istoria conferindu-i un sens transcendental. În cazul persoanei cu handicap asumarea jertfei presupune nu numai acceptarea dizabilității, ci și înțelegerea corectă a valenței de cruce a suferinței sale.

Specificăm că deși failibilitatea umană este o experiență general-valabilă, pe care omul trebuie să o depășească pentru a obține învierea spirituală, cei din jurul persoanei cu dizabilități nu au dreptul să devalorizeze în percepția acesteia semnificația celui mai sfânt simbol creștin.

Ca o exemplificare a acestei greșeli, observăm că mulți dintre cei din jurul suferindului au tendința de a-i spune acestuia că Dumnezeu i-a pus pe umeri o cruce. Concomitent, ei nu par să conștientizeze că orice dificultate (nu neapărat o boală) reprezintă o încercare, de aceea se dovedesc incapabili să-și autoexplice finalitatea propriilor lor greutăți și cu atât mai puțin nu reușesc să-i descopere persoanei cu handicap sensul Crucii de altar, pe care urmând exemplul lui Hristos, trebuie să se jertfească.

Subliniem faptul că o abordare greșită a unei astfel de explicații va genera în concepția bolnavului fie o atitudine în care suferința este golită de sens (ceea ce duce la o abordare cvasiprotetantă în care crucea este doar un simbol al creștinismului fără a i se acorda un cult), fie va determina individul să se simtă o persoană permanent chinuită trupește și sufletește, fapt care ar genera o atitudine specifică lumii catolice(în care Crucea este cinstită în primul rând pentru că Hristos a suferit și murit pe Ea).

Precizăm că o atitudine corectă față de cultul crucii este exprimată într-un tropar cântat în Săptămâna Patimilor în care Biserica, adresându-se lui Hristos, proclamă faptul că se închină *Crucii Sale* și laudă și mărește *Sfântă Învierea Sa*.

Sesizăm că doar nesepararea Crucii de Înviere este corectă sub aspect dogmatic și că ortodoxia se dovedește a fi singura confesiune păstrătoare a unui cult firesc al crucii evidențiind-o ca instrument folosit de Hristos și adepții săi în drumul către Înviere.

Percepția suferinței este diferită în funcție de individ; dacă el rămâne blocat în faza răzvrătirii față de Dumnezeu sau încercarea i se pare absurdă ea va continua să rămână o cruce dar nu-și va atinge scopul de instrument soteriologic.

Acest fapt este confirmat evanghelic de menționarea atitudinii tâlharului răstignit în stânga Mântuitorului. Putem afirma că atitudinea pe care persoana o are față de dificultatea străbătută și în special față de suferință determină modul în care aceasta o va apropia sau îndepărta de Dumnezeu.

Reliefăm și faptul că în viața creștinului trebuie să se reflecte și chenoza Mântuitorului, cu unica deosebire că dacă în cazul Acestuia actul chenotic a implicat coborârea la condiția umană și nedeazăluirea plenitudinii puterilor sale, la nivel uman ea presupune renunțarea la regretele pe care persoana tinde să le aibă gândindu-se la reușitele pe care o dificultate sau o boală o împiedică să le obțină.

Concomitent, cu ajutorul familiei și mai ales al duhovnicului, individul va trebui ajutat să înțeleagă că ar fi fost foarte probabil ca ipoteticele realizări să genereze autoinocularea unei mândrii întrucât, în general, omul tinde să creadă că și-a obținut reușitele datorită calităților sale, în timp ce încercarea sau handicapul îl provoacă să se bucure de fiecare aspect benefic al vieții și de propriile însușiri bune ca de niște daruri divine.

Înțelegerea clară a însușirii de cruce a suferinței va duce individul cu handicap la o iubire totală vis-a-vis de Divinitate și de semenii, pe care va dori să-i slujească, pentru că ei devin pentru el transparenți sub aspect spiritual, ajungând să vadă în ei chipul lui Hristos dăruindu-li-se sub aspect duhovnicesc.

Remarcându-se că orice persoană, indiferent de starea sa de sănătate, este somată să urmeze exemplul hristic se precizează: „... atunci când vom ajunge Să-l vedem pe Dumnezeu în aproapele nostru, când doar o fărâma din harul divin ne va învrednici să simțim dragostea pe care Dumnezeu Însuși o are pentru întreaga Sa creație, ne vom descoperi pe noi înșine căutând dintre nenumăratele căi așternute înaintea noastră, pe aceea care ne va înlesni să dăruim cu generozitate o parte din averea noastră, din timpul nostru, din strădaniile noastre, din ființa noastră. Astfel, indiferent de starea noastră de sănătate...vom ajunge să simțim în adânc de suflet că, cel mai mare bine se va împlini numai atunci când îl vom sluji pe Dumnezeu, slujindu-l pe aproapele nostru.”⁹

⁹ Maica RAFAELA, *Cum să ne desăvârșim în Hristos*, Editura Sophia, Alexandria, 2009, p. 88.

Din punct de vedere duhovnicesc traversarea benefică a fazei percepției bolii sau dificultății ca răstigniri personale aduc cu ele un sentiment de recunoștință față de Dumnezeu și conștientizarea faptului că persoana care trece prin această fază trebuie să se sacrifice spiritual, acceptându-și suferința, pentru ca ulterior să aibă bucuria de a vedea că jertfa făcută i-a generat în suflet capacitatea de a se lăsa total în grija proniei divine, încredințându-i acesteia propria soartă, așa cum Hristos Și-a încredințat la răstignire sufletul Divinului Său Tată.

Observăm faptul că acest comportament va duce la transformarea sufletului uman într-o entitate capabilă să se curețe de păcat și să capteze harul și concomitent menținând un dialog permanent cu Dumnezeu prin rugăciune să devină apt să răspândească în jur o mare dragoste în raport cu Dumnezeu și cu semenii.

Toate aceste sentimente nu-l vor face însă pe individ să se coboare de pe crucea sa spirituală, indiferent de provocările vieții, urmând exemplul Mântuitorului care nu a cedat strigătelor somative ale fariseilor, care îl asigurau înaintea morții pe cruce că vor crede în El dacă se va coborî de pe Ea;

Hristos și-a dat seama că pentru cei care solicitau acest fapt, desprinderea Sa de pe Cruce ar fi fost un simplu act spectacular, care nu numai că nu ar fi dus la încreștinarea celor care îl provocau, ci ar fi compromis realizarea mântuirii și implicit Crucea nu s-ar fi transformat în unicul Altar din istorie pe care marele Arhiereu al universului S-a autosacrificat

Aceasta este, conform Sfinților Parinți raportarea corectă pe care fiecare creștin trebuie s-o aibă în raport cu Crucea, percepută atât ca țintă a cultului, cât și ca imagine a celui mai important stadiu din drumul său spre Învierea spirituală.

Persoana ajunsă la o astfel de înțelegere a simbolului crucii va atinge o nouă dimensiune a relațiilor divino-umane, transformându-și viața într-o jertfă și în același timp inițiind un model al relațiilor sale cu Demiurgul și cu cei din jur. Noutatea raportului relațional pe care creștinul evoluat duhovnicește îl inițiază cu Dumnezeu și cu semenii are ca etalon crucea ca obiect; Un astfel de om se va gândi permanent la linia verticală a acesteia, din care va înțelege că axa vieții sale trebuie să fie raportul teandric perfect, iar reflectând la orizontala crucii își va regândi raportul cu semenii, astfel încât această relație să fie inspirată de legătura sa cu Dumnezeu.

Ultima etapă a acestei faze este evidențierea semnificației Crucii de dominantă asupra efemerității lumii. După ce persoana parcurge toate fazele amintite constată cu o mare bucurie că acestea i-au dezvoltat sufletul suficient de mult, încât poate percepe atât universul ca pe un palat al lui Dumnezeu, cât și pe sine însăși ca pe un locuitor al acestuia. Simultan individul va observa că evoluția sa l-a transformat într-un misionar, a cărui principală preocupare este aceea de a transmite lumii dragostea reflectată în sufletul lui de Cel pe care la Botez prin glasul nașului L-a declarat propriul Împărat și Dumnezeu.

Deși acum credinciosul ajunge să urască păcatele și să cultive în mod natural virtuțile pe care altădată se nevoia să la obțină, iubirea sa marchează începutul trecerii în faza iluminării și totodată al învierii sale spirituale care se va desăvârși în fericirea edenică.

Relația sa cu lumea spirituală și cu semenii este doar o reflectare a absolutei iubiri a Divinității, căci cea mai elocventă dovadă a raportului teandric corect a dat-o Mântuitorul prin răstignirea Sa pe Crucea din mijlocul Golgotei, unde a suferit o moarte nevinovată, cuprinzându-i în îmbrățișarea mâinilor Sale pironite pe toți cei care doresc Să-i accepte învățătura și dând întregii lumi binecuvântarea Sa arhierească prin care Și-a dovedit marea iubire.

Pe baza faptului că în primul rând în cazul Domnului, Crucea a fost un instrument de omorâre a morții și o unealtă de regăsire a drumului de Înviere spirituală pentru om, constatăm că religia creștină este singura credință afirmatoare a Învierii eterne și negatoare a zădărniciiei vieții telurice.